

Kirjoja

Ville Kellokumpu^a

Talonpoikaistulevaisuus

Smaje, Chris

A Small Farm Future: Making the Case for a Society Built Around Local Economies, Self-Provisioning, Agricultural Diversity and a Shared Earth. Chelsea Green Publishing: London, 2020. (311 s.)

Chris Smaje on entinen yhteiskuntatieteilijä ja sosiologi. Hän on työskennellyt Surreyn yliopistossa ja Goldsmiths Collegessa tutkien sosiaali- ja ympäristöpolitiikka sekä niihin kiinnittyviä identiteettejä. Viimeiset 17 vuotta Smaje on toiminut pienviljelijänä maatilallaan Somersetissa, Lounais-Englannissa. Pienviljelijän päätoimesta huolimatta Smaje kirjoittaa aktiivisesti agroekologiasta niin tieteellisillä kuin populaareilla foorumeilla. Yksi hänen tärkeimpiä viestintäkanaviansa on Small Farm Future -blogi (smallfarmfuture.org.uk), jonka sisällöt kiinnittyvät keskeisesti myös kirjan teemoihin. *A Small Farm Future* -kirjan julkaisun jälkeen Smaje on keskittynyt blogissaan avaamaan kirjassa esitettyjä väitteitä ja esimerkiksi arvioissa esiin nostettuja kysymyksiä.

A Small Farm Future liittyy kasvavaan postkapitalistiseen utopia- tai futurismikirjallisuuden joukkoon vastakarvaisena puheenvuorona. Smajen tarkoituksena on riisua modernistiset oletukset agraariyhteiskuntien toiminnasta. Sen sijaan, että katsoisimme niitä historiallisen kehityksen menneinä vaiheina, talonpoikaistulevaisuudesta on tulossa mittavien ekologisten kriisien lomassa välttämätön yhteiskunnallisen utopian horisontti. ”Menneisyudessa” on Smajen käsittelyssä jotain pelastamisen arvoista.

Kirjan ensimmäisessä osassa Smaje käy läpi nyky-yhteiskunnan kymmenen keskeistä kriisiä, joihin lukeutuvat muun muassa ilmaston, energian, veden, maaperän, poliittisen talouden ja kulttuurin kriisit. Nopeiden teknologisten ratkaisujen sijaan tarvitaan yhteiskunnan uudelleenorganisointia perustavanlaatuisella tavalla. Toinen osa käsittelee nykymuotoisen maatalouden kohtaamia haasteita sekä pienmaatilojen ekologiaa, kolmannen osion kiinnittäessä huomiota siihen miltä Smajen kuvitteleva pientilallisten yhteiskunta näyttäisi. Kirjan viimeinen osa keskittyy kysymykseen siitä, minkälaiselta siirtymä talonpoikaistulevaisuuteen voisi näyttää poliittisesti ja sosiaalisesti.

Smajen tarjous ei sisällä lupausta materiaalisen maailman kahleista vapautumisesta. Sen sijaan käsillä ovat ”pirulliset ongelmat” (*wicked problems*) joihin ei ole tarjolla yksinkertaisia ratkaisuja. Teollistuneen yhteiskunnan energettinen perusta on kytkeytynyt fossiilisten polttoaineiden keskittymisiin energiavarastoihin, jotka ovat mahdollistaneet niin globalisaation, taloudellisen tehostamisen kuin kaupungistumisen. Ekologinen kriisi asettaa uudelleenarvioitavaksi ihmisen ja energian välisen suhteen. Keskittyneiden energiavarastojen hyödyntämisestä on siirryttävä kohti yhteiskuntia, jotka pyrkivät ”kuorimaan” (*skimming*) luonnon energiavirtoja. Tällä muutoksella olisi myös spatiaalisia seurauksia.

^a Maantieteen tutkimusyksikkö, Oulun yliopisto, ville.kellokumpu@oulu.fi

Yhteiskunnalle välttämättömän materiaallisen tuotannon kannalta järkeväksi kävisi maaseutuistuminen perustamalla energiavirtojen kuorimiselle pohjautuvia omavaraisia maatiloja ja viljelmiä. Monimutkaisten globaalien tuotantoketjujen sijaan tämä yhteiskunnallinen murros toisi mukanaan taloudellisen toiminnan uudelleenlokalisoinnin. Luonnonresursseista abstrahoidun talouskasvun sijasta, maaseudun ja kaupunkien välisiä suhteita tulisi tarkastella materiaalivirtojen kautta. Smaje kysyy maatalouden näkökulmasta:

”To put it another way, asking if your locality can feed its population starts posing questions about power and the geography of colonialism, both local and global.” (s. 151)

Kirjan argumentti on vakuuttavimmillaan Smajen käsitellessä agroekologiaa ja nykyistä teollisen kapitalismin alaista intensiivisen maatalouden muotoa. Vihreän vallankumouksen seurauksena ihmiskunta on yhä riippuvaisempi muun muassa muutamista korkeatuottoisista rahakasveista sekä intensiivisestä typpi- ja fosforilannoituksesta, joka uhkaa luonnonkiertoa ja viljelymaiden hedelmällisyyden tilaa. Murros fossiilipohjaisten energiavarojen nojalle rakentuvasta maataloudesta vaatisi työvoimaintensiteetin nostoa, maareformia, sekä omistusoikeuden turvaamista tulevaisuuden pientilallisille.

Kapitalismikritiikistään huolimatta Smaje ei siis tarjoile lukijalle yhteismaiden ylistystä, vaan päinvastoin pyrkii osittain riisumaan yhteismaihin ja kollektiiviseen omistamiseen liitettjä käytännöllisiä ja historiallisia myyttejä (*myth of the benign commons*, luku 13). Vapaamatkustajuuden sijasta Smaje tunnistaa ”yhteismaiden ongelmaksi” enemmänkin tilanteen, jossa tarve pientiloille ja matalaintensiteetin viljelysmaalle kasvaa ihmiskunnan uudelleenhajautumisen myötä. Smajen mukaan pelkät yhteismaat eivät tässä tilanteessa turvaa riittävällä tavalla kasvavan pienviljelijäluokan elinkeinon oikeuksia eivätkä laadukasta ja ekologisesti kestävästä maankäytöstä. Elinkeino-oikeudet tulee turvata riittävällä yksityisellä omistusoikeudella viljelystä:

”The most challenging task is to develop the collective agreements over the private property rights enabling widespread access to farmland.” (s. 184)

Tämä asettaa Smajen vision hankalaan asemaan. Missä määrin talonpoikaistulevaisuus pystyy irtautumaan kapitalististen markkinoiden dynamiikasta? Pienviljelijäluokan kasvattaminen ja omavaraistuotantoon keskittyminen muuttaisi pääoman kiertokulkua (M–C–M′) maataloustuotteiden markkinoilla sikäli, että maataloustuotannon ensisijaisena päämääränä olisi yksityinen kulutus kotitalouden sisällä. Toisaalta, kuten Smaje itsekin myöntää, itsenäiset pienviljelijät olisivat kuitenkin pakotettuja myymään ylijäämäänsä paikallisilla markkinoilla vastineeksi esimerkiksi työkaluista, joita he itse eivät pysty valmistamaan. Jossain määrin hämäräksi jää siis maatalouden ulkopuolisen yhteiskunnan organisoitumisen muoto ja toisaalta Smajen pienviljelijävision kytkytyminen muuhun yhteiskuntaan. Visio itsenäisestä ja yksityisomaisuudelle perustuvasta pienviljelystä näyttäytyy enemmän globalisoituneen kapitalismin sijaan visiolta paikalliskapitalismista.

Paikallistuneen kapitalismin tekee ongelmalliseksi se, että pienviljelijöiden omavaraisuus – vaikka se lisääntyisikin – olisi edelleen alisteinen markkinakilpailulle kapitalistisessa rahataloudessa (tuotettua ylijäämää vaihdetaan työkaluihin) ja tätä kautta pääoman kasaantumisen tendensseille. Erilaiset kasvu- ja viljelyolot (maan tuottavuuden erot) tuottaisivat pienviljelijäluokan sisäistä stratifikaatiota, joka johtaisi pääomien kasaantumiseen korkeamman tuottavuuden pienviljelijöille. Paikallisesti rajautuneet markkinatkin asettaisivat stratifoituneen pienviljelijäluokan kilpailuun keskenään rahatalouden piirissä, joka puolestaan vaikuttaisi viljelyssä tarvittavien tuotantovälineiden hintaan ja saatavuuteen. Sen sijaan, että paikallistuneet markkinat vapauttaisivat pienviljelijät omavaraisuuteen, ne edelleen alistaisivat kyseisen yhteiskuntaluokan taloudellisen kilpailun laelle.

Marxilaisessa mielessä maataloustuotannon käyttöarvot korostuisivat talonpoikaistulevaisuuden seurauksena (fokus omavaraisessa kulutuksessa kotitalouden sisällä). Joka tapauksessa pienviljelijätuotantokin on riippuvainen tuotantovälineistä, joiden hankkiminen olisi hintamekanismin takana. Kapitalismin tendentiaaliset kehityssuunnat olisivat edelleen toiminnassa.

Osin hämärän peittoon jäävät myös ne yhteiskunnalliset luokkavoimat, jotka laittaisivat liikkeelle Smajen kuvaaman vision. Pienviljelylle perustuva yhteiskuntajärjestys kuvataan ekologisten kriisien *välttämättömänä* seurauksena. Tendenssi talonpoikaistulevaisuutta kohti voi olla paikkansa pitävä, mutta minkälaiset poliittisen toiminnan muodot laittaisivat liikkeelle Smajen vision? Mitä kautta pienviljelijäluokka muodostuisi esimerkiksi globaalissa jälkiteollisessa pohjoisessa ja miten se kehittäisi poliittisen tietoisuuden itsestään luokkana ja poliittisena toimijana? Minkälaisen poliittisten toimijoiden kanssa pienviljelijäluokka muodostaisi liittolaisuuksia? Mikä olisi sen suhde nykyiseen agribisnekseen tai minkä tason poliittinen vallankumous vaadittaisiin esimerkiksi mittavan maareformin toteuttamiseen? Ehkä talonpoikaistulevaisuuden visio voisi materialisoitua orgaanisten omavaraispyrkimysten ja kapinallisviljelyn kautta; rinnakkaisella fossiilikapitalismin raunioiden kanssa?

Smaje käsittelee teknologiaa tarkkasilmäisen kriittisellä otteella. Talonpoikaistulevaisuus tulisi tuskin sisältämään merkittävää automatisaatiota tai edes maatalouden mekaniisaatiota vaan siirtyminen keskittyneiden energiavarojen käytöstä energiavirtojen ”skimmaamiseen” merkitsee Smajelle myös lihastyövoiman lisääntymistä ja toisaalta kysymystä teknologisen kehittyneisyyden tasosta:

”I doubt, for example, that a small farm society would have the capacity to produce the computer on which I’m writing these words.” (s. 202)

Ehkä moderni tietotyöläinen olisikin jo valmis luopumaan tietokoneestaan. Yksilötasolla ”läppäri järvessä” voisi muistuttaa jopa vapautumista kehittyvästä teknofeodalismista. Yhteiskunnan laajemman uusintamisen kannalta kysymys teknologisesta luopumisesta voi olla piikikkäämpi: Olisitko valmis kelaamaan lääketieteen kehitystä taaksepäin useamman vuosikymmenen? Tai ehkä luopumaan koronapandemian kontekstissa riskiryhmään kuuluvan läheisen mRNA-rokotteesta?

Samalla *A Small Farm Future* muistuttaa hyvin toisenlaisen teknologisen kehityksen mahdollisuuksista. Mitkä ajan saatossa kehittyneet teknologiat ovat kadonneet tietoisuudestamme kapitalistisen rationaliteetin todettua ne taloudellisesti ”tehottomiksi”? Miltä näyttäisi teknologinen kehitys, joka on irrotettu pääoman kiertokulun (M–C–M’) logiikasta? Teknologisen kehityksen ideologista kuvastoa ja päämääriä ohjaavat käsitteet ”hallitseminen” ja ”valloittaminen?”. Miltä näyttäisi teknologia ja teknologinen kehitys, jonka keskeisin sisältö olisi esimerkiksi ”yhteiselo”?

Kriittisistä huomioista huolimatta, *A Small Farm Future* kannattaa sisällyttää kenen tahansa ekologisesta siirtymästä, agroekologiasta, vaihtoehtoista talouksista tai postkapitalistista visioista kiinnostuneen lukijan lukulistalle. Smaje onnistuu varsin kattavalla tavalla haastamaan itsestään selväksi muodostuneita käsityksiä esimerkiksi agraariyhteiskunnista, maataloudesta, teknologisesta kehityksestä ja kaupungistumisesta. Vaikka tarjonto talonpoikaistulevaisuuden visio ei sellaisenaan vakuuttaisikaan, riittää kirjan sisällöissä ajattelun lähtökohtia ja pureskeltavaa kenelle tahansa näistä aihepiireistä kiinnostuneelle.